

ЎТМИШГА НАЗАР

9 ЖИЛД, 9 СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

ТОМ 9, НОМЕР 9

LOOK TO THE PAST

VOLUME 9, ISSUE 9

ТОШКЕНТ-2026

Бош мухаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош мухаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ЎзР. ФА. Тарих институти

Агзамова Гулчеҳра Азизовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ЎзР. ФА. Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори (DSc),
Телави давлат университети

Кожакеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика университети

Аминова Азиза Марксовна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Навоий давлат педагогика институти

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори (DSc),
Тошкент ирригация ва кишлок хужалигини механизациялаш мухандислари институти
Миллий тадқиқот университети

Худайкулов Тулқин Дўстобоевич
Тарих фанлари доктори (DSc)
Шаҳрисабз далаат педагогика институти

Гоффоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қариши давлат техника университети

Халикова Раҳбар Эргашевна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Эшов Боходир Жўраевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Қариши давлат университети

Маҳкамova Надира Раҳмановна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент ахборот технологиялари университети

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори (DSc),
Телави давлат университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодири Абдуллаевна
тарих фанлари доктори (DSc),
Ўзбекистон Фанлар академияси

Ерматов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Хайдаров Ғайратбек Мирзапўлатович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Андижон давлат университети

Рашидов Ойбек Расулович
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Тошкент давлат иқтисодиёт университети

Расулов Абдуллажон Нуриддиневич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Санкт-Петербург Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Қозогистон давлат тарихи институти

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори (DSc), профессор,
Қозогистон Миллий университети

Хайдаров Муродилла Махмутаевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Тожибоев Музаффар Турдибоевич
тарих фанлари доктори (DSc), профессор,
ИИВ Академияси

Алиева Лале
тарих фанлари доктори (DSc),
Озарбайжон давлат университети

Саипова Камола Давляталиевна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори (DSc),
Догистон мустақил университети

Иноятова Диларам Маниглиевна
Тарих фанлари доктори (DSc), профессор
Ўзбекистон Миллий университети

Таниева Гулдона Мамановна
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Низомий номидаги Ўзбекистон Миллий педагогика университети

Дорошенко Татьяна Ивановна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент,
Азербайджон давлат
иқтисодиёт университети

Мирзалиев Улуғбек Бегмурзаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Гулистон
давлат педагогика институти

Нуруллаева Шоира Кушназаровна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Урганч давлат университети

Курбанов Бахтияр Журабаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Наманган давлат университети

Хакимова Шоира Сағдуллаевна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), UBS Тошкент филиали

Толибоева Нодира Одилжоновна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон
жаҳон тиллари университети
Масъул котиб

Теймураз Ахалмосулишвили
тарих фанлари номзоди, профессор,
Телави давлат университети

Джоробекова Айнуэр Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Қозоғистон дипломатия академияси

Рахмонқулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исаков Бахадир Нигматуллаевич
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Холмуродов Дилшод Рашидович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), Жиззах давлат
педагогика университети

Юсупов Ахмеджон Шоназарович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Urganch davlat universiteti

Тиллахжаева Хуршида Джумаваевна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Тошкент давлат техника университети

Одилов Абдор Анварович
тарих фанлари доктори (DSc), доцент,
Ўзбекистон Миллий университети
Масъул котиб

Исоков Бахтиёр Робиддинович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Наманган давлат университети

Тўхтабасев Аъзамжон Шарипхўжаевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Халмуратов Бахтиёр Режавалиевич
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент,
Наманган давлат университети

Алимардонов Отабек Қудратович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти
Ўзбекистон Миллий университети

Хасанова Нодира Ибрагимовна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доценти, Денов
тадбиркорлик ва педагогика институти

Турсунова Юлдуз Бобоқуловна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
ЎзР. ФА. Тарих институти

Азаматова Гулмира Байирбековна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Jizzax davlat pedagogika universiteti

Каримжонов Жасурбек Мухторжонович
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD),
Ўзбекистон Миллий университети

1. Ziyoda Abdullayeva

SHAXSNING O‘ZLIGINI ANGLASH MUAMMOSI: EKZISTENSIAL-FALSAFIY TAHLIL....5

2. Mirzoxid Askarov

O‘ZBEK MILLIY IDENTIKLIGINI TADQIQ ETISHNING ZAMONAVIY TARIXSHUNOSLIK
TENDENSIYALARI.....11

3. Nilufar Djurayeva

O‘ZBEKISTON XOTIN-QIZLAR QO‘MITASI FAOLIYATINING USTUVOR
YO‘NALISHLARI VA VAZIFALARI (1991-2020 yillar).....19

4. Nuralibek Bozarov

SURXONDARYO VILOYATIDA TURIZM SOHASINING INSTITUTIONAL VA
TASHKILIY-HUQUQIY ASOSLARI SHAKLLANISH TARIXI (1992–2000-YILLAR).....33

5. Shuhrat Djabborov

MOVAROUNNAHRDA ARAB YOZUVINING TARQALISHI VA YOZMA MADANIYAT
TARAQQIYOTIDAGI O‘RNI.....39

6. Rabiyaon Ibragimova

QUYI AMUDARYO HUDUDI DING‘ILDJA DEHQONCHILIK VOHASI AHOLISINING
UZUMCHILIGI TARIXI.....47

7. Наргиза Каримова

ИЗ ИСТОРИИ РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВА И ТОРГОВЛИ БАКАЛЕЙНЫМИ
ТОВАРАМИ В УЗБЕКИСТАНЕ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XX ВЕКА.....51

8. Ruxiddin Patxiddinov

XX ASRNING 30-YILLARIDA O‘ZBEKISTONDA SANITARIYA-EPIDEMIOLOGIYA
NAZORATI TASHKILOTLARI FAOLIYATIDAN.....57

9. Soxiba Sulaymanova

TURK XOQONLIGINING TASHKIL TOPISH TARIXIDAN.....62

10. Umidbek Tashmuradov

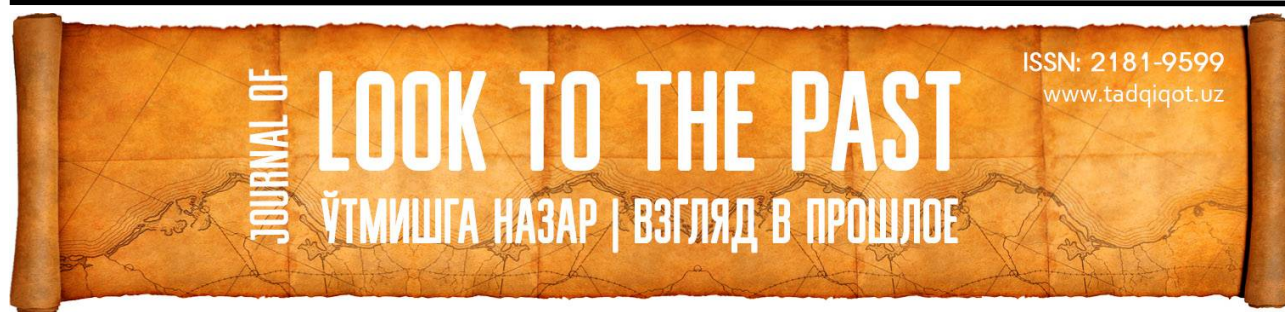
MUSTAQILLIK DAVRI SUV XO‘JALIGI, QASHQADARYO VILOYATI IRRIGATSIYA-
MELIORATSIYA TIZIMINING TARIXIY SHAKLLANISHI.....69

11. To‘lqin Xudoyqulov

BUXORO AMIRLIGI QO‘SHININING JANGOVAR TAYYORGARLIGI VA QUROLLANISH
DARAJASI: AN‘ANA VA MODERNIZATSIYA JARAYONLARI.....75

12. Хусан Хушвақтов

ТОШКЕНТ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИК МАШИНАСОЗЛИК ЗАВОДИ (ТАШСЕЛЬМАШ) НИИГ
ТАШКИЛ ЭТИЛИШИ ТАРИХИ.....82

ISSN: 2181-9599

www.tadqiqot.uz

JOURNAL OF

LOOK TO THE PAST

ЎТМИШГА НАЗАР | ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ

Ruxiddin Patxiddinov,

tarix fanlari falsafa doktori, dotsent

“Biznes va fan universiteti” doktoranti

ruxiddinpatxiddinov@gmail.com

**XX ASRNING 30-YILLARIDA O‘ZBEKISTONDA SANITARIYA-EPIDEMIOLOGIYA
NAZORATI TASHKILOTLARI FAOLIYATIDAN**

For citation: Ruxiddin Patkhiddinov. FROM THE ACTIVITIES OF SANITARY-EPIDEMIOLOGICAL CONTROL ORGANIZATIONS IN UZBEKISTAN IN THE 1930s. Look to the past. 2026, vol. 9, issue 9.

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.23031864>**ANNOTATSIYA**

Ushbu maqolada XX asrning 30-yillarida O‘zbekistonda sog‘liqni saqlash tashkilotlarining infeksiyon-parazitar kasalliklarga qarshi olib borgan kurashi tahlil qilinadi. Sovet hokimiyatining sanoatlashtirish va kolxozlashtirish siyosati mamlakatda yuqumli kasalliklar tarqalishi xavfini oshirdi. Sanitariya ishlarini tartibga solish va yuqumli kasalliklarga qarshi kurashish maqsadida Davlat sanitariya inspeksiyasi va sanitariya stansiyalari tashkil etildi. Ammo ularning faoliyati sanoat korxonalari bilan ziddiyatda sovet hokimiyatining asl maqsadlarini namoyon qildi.

Kalit so‘zlar: Davlat sanitariya inspeksiyasi, sanitariya stansiyalari, yuqumli kasalliklar, besh yillik rejalar.

Рухиддин Патхиддинов,

доктор философии (PhD) по историческим наукам, доцент

докторант «Университета бизнеса и науки»

ruxiddinpatxiddinov@gmail.com

**ИЗ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЙ САНИТАРНО-
ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКОГО НАДЗОРА В УЗБЕКИСТАНЕ В 30-е ГОДЫ XX ВЕКА****АННОТАЦИЯ**

В данной статье анализируется борьба организаций здравоохранения Узбекистана против инфекционно-паразитарных заболеваний в 30-е годы XX века. Политика индустриализации и коллективизации советской власти повысила в стране риск распространения инфекционных заболеваний. В целях упорядочения санитарного дела и борьбы с инфекционными заболеваниями были созданы Государственная санитарная инспекция и санитарные станции. Однако их деятельность, находясь в противоречии с промышленными предприятиями, обнажила истинные цели советской власти.

Ключевые слова: Государственная санитарная инспекция, санитарные станции, инфекционные заболевания, пятилетние планы.

Ruxiddin Patkhiddinov,

Doctor of Philosophy (PhD) in Historical Sciences,
Associate Professor Doctoral candidate at the
“University of Business and Science”
ruxiddinpatkhiddinov@gmail.com

FROM THE ACTIVITIES OF SANITARY-EPIDEMIOLOGICAL CONTROL ORGANIZATIONS IN UZBEKISTAN IN THE 1930s

ABSTRACT

This article analyzes the struggle waged by public health organizations of Uzbekistan against infectious and parasitic diseases in the 1930s. The Soviet government's policy of industrialization and collectivization increased the risk of the spread of infectious diseases in the country. In order to regulate sanitary affairs and combat infectious diseases, the State Sanitary Inspectorate and sanitary stations were established. However, their activities, coming into conflict with industrial enterprises, exposed the true aims of the Soviet government.

Index Terms: State Sanitary Inspectorate, sanitary stations, infectious diseases, five-year plans.

Dolzarbligi:

Sovet hokimiyatining dastlabki yillarida Rossiya imperiyasi hududlari bo‘ylab bezgak, vabo, toshmalı terlama kabi yuqumli kasalliklar nihoyatda avj oldi. Yuqumli kasalliklar sovet hokimiyatiga qarshi asosiy xavflardan biri sifatida ko‘rildi va unga qarshi qattiq kurash olib borildi. XX asrning 20-yillari o‘rtalariga kelib, yuqumli kasalliklar tarqalishi keskinligi biroz pasaygan bo‘lsa-da, hamon yuqori edi. Stalin tomonidan besh yillik rejalarning e‘lon qilinishi ortidan aholining qurilish ishlariga safarbar etilishi yuqumli kasalliklar tarqalishi xavfini yanada oshirib yuborgan. Bu sanitariya qoidalarining joriy qilinishi, Davlat sanitariya inspeksiyasining tashkil etilib, unga katta vakolatlar berilishiga sabab bo‘ldi. Ammo sanitariya qoidalarining bajarilishi besh yillik rejalarda belgilangan sanoat-iqtisod rejalarga zid kelib qoldi. XX asrning 30-yillarida O‘zbekistonda sanitariya-epidemiologiya nazorati tashkilotlari faoliyatini o‘rganish O‘zbekistonda sovet hokimiyati olib borgan siyosatni tushunish imkoniyatini beradi.

Metodlar va o‘rganilganlik darajasi:

Ushbu maqolada tarixiylik va miqdoriylik tahlil usullaridan keng foydalanilgan. Shuningdek, arxiv manbalarini tahlil qilishda tanqidiy metoddan foydalanildi.

Sovet davrida tibbiyot tizimida erishilgan yutuqlarni o‘rganish va hujjatlashtirishga katta e‘tibor berilgan. Shu sababdan A.Qodirov, V.Bolkunov, Xusanbayeva, va boshqa tadqiqotchilar sovet tibbiyotining turli masalalariga bag‘ishlangan ilmiy izlanishlar olib borganlar. Ammo mazkur tadqiqotlarda sovet hokimiyatining mafkuraviy siyosatini asoslash muhim ahamiyat kasb etgan, hamda tizimdagi muammo va kamchiliklarga unchalik e‘tibor berilmagan.

Mustaqillik yillarida sovet hokimiyatining O‘zbekistonda yuritgan siyosatini holisona yoritish imkoniyati paydo bo‘ldi. G.Mo‘minova, B.Niyazmatov kabi tadqiqotchilar O‘zbekistonda sovet tibbiyoti masalalarini tadqiq etmoqdalar.

Tadqiqot natijalari:

O‘zbekiston tropik mintaqada joylashganligi sababli, mintaqada bezgak, qizamiq, qora chechak, leyshmanioz, rishta va boshqa turdagi yuqumli kasalliklar endemic jihatdan mavjud bo‘lgan. Shuningdek, XIX-XX asrlarda janubiy qo‘shni mamlakatlardan o‘lat va vabo epidemiyalari kirib keldi. 1917-1922-yillarda sobiq Rossiya imperiyasi hududlarida bezgak, toshmalı terlama va vabo epidemiyalari nihoyatda avj oldi. Epidemiyalarga qarshi kurashish uchun sanitar stansiyalar tarmog‘i yaratildi. Stansiyalarning uch turi mavjud edi: 1) umumiy sanitariya stansiyalari; 2) o‘latga qarshi stansiyalar, ular shuningdek vabo, chechak, tulyaremiya, sibir yarasi va brutsellyoz kabi o‘ta xavfli yuqumli kasalliklar bilan ham shug‘ullangan; 3) bezgakka qarshi stansiyalar[1].1926-yil 1-oktyabr holatiga ko‘ra, O‘z SSR bo‘ylab 6 nafar Sanitariya bo‘limlari boshliqlari, 23 nafar umumiy sanitar shifokorlari, 3 nafar oziq-ovqat sanitarlari, 1 uy-joy sanitarlari,

31 nafar sanitar shifokor yordamchilari, 10 nafar sanitar nozirlar ishlagan. Sanitar shifokorlarning 58 foizi Toshkent shahrida faoliyat yuritgan[2]. Sanitar nazorat asosan viloyat markazlarida tashkil etilgan bo'lib, chekka hududlarda sanitar shifokorlar deyarli yo'q edi. Agar bor bo'lsa ham, sanitariya ishi shifokorlarning davolash ishiga qo'shimcha tarzda yuklatilgan bo'lib, amalda sanitariya vazifasi bajarilmagan[3]. Yuqumli kasalliklarni davolash o'rinlari respublikada 187 tani tashkil etib, undan 114 o'rin Toshkent shahrida joylashgan edi. 7 ta viloyat markazlaridan 4 tasida yuqumli kasalliklarni davolash o'rinlari mavjud emas edi[4].

1928-yil 1-oktyabrda Stalin tomonidan yangi inqilob deb nomlangan birinchi besh yillik rejasini e'lon qilindi va uning bajarilishi 1932-yil oxiriga qadar davom etdi. Birinchi besh yillik reja mamlakatda keng miqyosda sanoatlashtirishni, qishloq xo'jaligida jamolashtirishni va madaniy inqilobni ham o'z ichiga oldi. "5 yillik 4 yilda" shiori ostida sotsialistik musobaqalar va udarnichestvaga katta urg'u berildi. Mamlakat oldiga qo'yilgan ulkan rejalar aholidan katta safarbarlik va og'ir mehnatni talab qilardi. Albatta, bunday sharoitda odamlarning sanitar holati va salomatligi yomonlashishi tabiiy holdir. Shu sababdan, tibbiyot sohasi, xususan, sanitariya-epidemiologiya ishi davlat oldidagi muhim vazifalardan biriga aylandi. Respublika sanitar organlari faoliyatini yo'lga qo'yish zarurati birinchi navbatda sohaning huquqiy bazasini tartibga solishni talab etardi. Ammo sanitar qonunchilik qarorlar va qoidalar ko'rinishida Toshkent, Samarqand va qisman Farg'ona viloyatlarida joriy etilgan edi. 1927-yilda O'zSSR XKS tomonidan "Respublika sanitar organlari to'g'risida"gi qarori qabul qilindi. Qarorga ko'ra, sanitar organlar vazifalariga havo, suv, tuproq, oziq-ovqat sifati hamda umumiy ovqatlanish joylari, aholi ustidan sanitar nazorat, bolalar va o'smirlar gigiyenasi, ijtimoiy kasalliklarga qarshi kurashish, sanitariya ma'rifati va boshqalar kiritildi[5].

1928-yil oxiriga kelib, O'zbekistonda 60 nafar sanitar shifokorlar, 27 nafar sanitar yordamchilar va 40 nafar chechak emlovchilari faoliyat yuritgan. Birinchi besh yillikning oxiri – 1932-yil dekabrga kelib esa, O'zbekistonda 111 nafar sanitar shifokorlar, 111 nafar chechak emlovchilari, 2 ta institut (Sanitar-Bakteriologiya va Tropik), 18 ta tropic stansiya, 70 ta tropik punktlar, 13 ta bakteriologiya laboratoriyalari, 2 ta sanitar oziq-ovqat laboratoriyalari, 15 ta paster stansiyalari, 45 ta dezinfeksiya apparatlari va 45 ta sanitar maorif uylari faoliyat yuritgan[6].

1931-yil 6-oktyabrda O'z KP MK qabul qilgan qarorga ko'ra, shahar sog'liqni saqlash bo'limlarida sanitar inspektorlar shtati joriy etildi. Sanitar inspektorlarga shahardagi tozlaikni ta'minlash, jamoatchilik asosida sanitariya militsiyalarini tashkil etish vazifalari topshirildi. Shuningdek, shaharlardagi sanitar holat yuzasidan javobgarlik shahar sovet raisi o'rinbosarlariga yuklatildi hamda militsiya organlarini jalb etgan holda sanitar minimumni joriy etish, har bir zavodlarda sanitar minimum uchun javobgar shaxslar belgilash vazifalari yuklatildi. Bu qaror sanitar tashkilotlar faoliyatida asosiy huquqiy manbaga aylandi[7].

Sog'liqni saqlash siyosatida asosiy urg'u sanoat korxonalari va sovxozlarga qaratilgan bo'lsa-da, aynan shu hududlarda kasallanish darajasi juda yuqori edi. Bunga sanitariya talablariga rioya etilmasligi, uy-joy va kommunal tizimlar qurilishining sanoat korxonalari va sovxozlar qurilishidan ortda ekanligi sabab bo'lgan. Bunday sharoitda Sog'liqni saqlash xalq komissarligi sanitariya minimumi joriy etishga harakat qildi. Sanitariya minimum – tashkilotlarda bajarilishi majburiy bo'lgan sanitariya talablarini bildirib, 5 ta yo'nalishdagi sanitariya tadbirlarini o'z ichiga olgan: 1) kommunal xizmatni yaxshilash 2) tashkilotlarda sanitar holatni yaxshilash va mehnat salomatligini ta'minlash 3) Jamoaviy ovqatlanishni yaxshilash 4) epidemic kasalliklarga qarshi kurashish 5) sanitar maorif targ'iboti[8].

Birinchi besh yillik davomida yuqumli kasalliklarga qarshi kurashda ma'lum yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, tizimdagi ko'plab kamchiliklar tufayli yuqumli kasalliklarga chalinish holatlari ko'paydi. Bu kamchiliklarga sanitar tashkilotlarning kamligi, sanitar shifokorlar malakasining pastligi, yuqumli kasalliklardan davolanish o'rinlarining kamligi (10577 kishiga 1 o'rin), dezinfeksiya ishlarining yetarli yo'lga qo'yilmagani, sanitar-profilaktika ishlariga byudjetdan juda kam mablag' ajratilishi, mahalliy tillarni biladigan shifokorlarning deyarli yo'qligi va boshqalarni misol qilib keltirish mumkin[9].

Birinchi besh yillikda erishilgan muvaffaqiyatlar yanada ulkan rejalar qo'yilgan ikkinchi besh yillikning qabul qilinishiga sabab bo'ldi. 1929-1932-yillarda tizimda qabul qilingan qarorlar tibbiy xizmat birinchi navbatda ishchilarga ko'rsatilishini ta'minladi. Ikkinchi besh yillik rejasida Sog'liqni saqlash komissarligi oldiga bosh vazifa sifatida mehnat samaradorligi va sanoat-moliya rejasining maksimal darajada bajarilishiga yordamlashish vazifasi qo'yildi.

1933-yilning oxirida esa juda keng vakolatlarga ega bo'lgan **Davlat sanitariya inspeksiyasi** tashkil etildi. Qonunga ko'ra, sanitariya inspektorlari qoidabuzarlarni ma'muriy va jinoiy javobgarlikka tortishlari, hatto korxonadan foydalanish salomatlikka zarar yetkazadigan bo'lsa, sud qarori chiqquniga qadar uni yopib qo'yish huquqiga ega edilar. Ammo Davlat sanitariya inspeksiyasi tashkil etilganiga va bir qator qat'iy qonunlar qabul qilinganiga qaramay, ko'pchilik korxonalar va aholi punktlarining sanitariya holati achinarli darajada qolayotgan edi. Biroq, sanoat-moliya rejasining ustuvorligi sharoitida amaldorlar shifokorlarni sanitariya qoidabuzarliklariga ko'z yumishga ko'ndirardi. Zavod direktorlarining qudrati Davlat sanitariya inspeksiyasining nufuzidan balandroq edi. Inspektorlar shuni yaxshi bilishgan: qaysi holatda ular sanitariya me'yorlarini himoya qilib chiqishmasin, qoidabuzarlar tomonida soha xalq komissarliklari turib olar va korxonaning to'xtab qolishiga yo'l qo'ymas edi. O'z navbatida, prokuratura va sudlar turli bahonalar bilan sanitariya qonunlarini buzuvchilarga nisbatan ish qo'zg'atishni va ularni ta'qib qilishni rad etardi[10]. Sanoatlashtirish sur'atlarining yuqoriligi tufayli sanitariya qoidalari rad etildi.

Xulosalar:

XX asrning 30-yillarida Sovet ittifoqida sanoatlashtirish avj oldi, dehqon xo'jaliklari kolxozlarga birlashtirildi. Bu ishchi kuchlarini katta migratsiyasini keltirib chiqardi. Bunday sharoitda yuqumli kasalliklar avj olishi tabiiy hol edi. Ishchi va dehqonlar orasida yuqumli kasalliklarning ko'payishi ish kunlarining qisqarishiga olib kelgan va bu holat iqtisodiy jihatdan zararli edi. Sovet hokimiyati bu holatga qarshi sanitariya qonunchiligini kuchaytirish, sanitariya tashkilotlarini ko'paytirish orqali kurashishga harakat qildi. Ammo sohaga yetarli mablag' ajratilmasligi, kadrlar taqchilligi va boshqa sabablar tufayli yuqumli kasalliklar keng tarqalishda davom etdi.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. Izmailova E. THE SYSTEM OF EPIDEMIC CONTROL IN THE USSR: // MIDECHINES ET SANTI. – Paris, 1996 – p 110
2. Ilmiy texnikaviy va tibbiyot hujjatlari Milliy arxivi (ITTHMA). 1-fond, 1-ro'yxat, 27-yig'ma jild, 93-varaq (National Archive of Scientific-Technical and Medical Documentation (NASTMD). Fond 1, Inventory 1, File 27, Sheet 93.)
3. ITTHMA. 1-fond, 1-ro'yxat, 5-yig'ma jild, 5-varaq (NASTMD. Fond 1, Inventory 1, File 5, Sheet 5.)
4. ITTHMA. 1-fond, 1-ro'yxat, 27-yig'ma jild, 73-varaq va orqasi (NASTMD. Fond 1, Inventory 1, File 27, Sheet 73 and verso.)
5. История организация и развития санитарно-эпидемиологической службы в Республике Узбекистан / Б.И. Ниязматов, Л.В. Кудашева, С.Б. Шоумаров, Х.М. Мустафаев – Т.: Узбекистан, 2008. – Б. 38. (Niyazmatov, B.I., Kudasheva, L.V., Shoumarov, S.B., Mustafaev, Kh.M. History of the Organization and Development of the Sanitary-Epidemiological Service in the Republic of Uzbekistan. Tashkent: Uzbekiston, 2008, p. 38.)
6. ITTHMA. 1-fond, 1-ro'yxat, 456-yig'ma jild, 30-varaq (NASTMD. Fond 1, Inventory 1, File 456, Sheet 30)
7. ITTHMA. 1-fond, 1-ro'yxat, 456-yig'ma jild, 48-50-varaqlar (NASTMD. Fond 1, Inventory 1, File 456, Sheets 48–50)
8. ITTHMA. 1-fond, 1-ro'yxat, 269-yig'ma jild, 175-varaq (NASTMD. Fond 1, Inventory 1, File 269, Sheet 175.)

9. ИТТНМА. 1-fond, 1-ro‘uxat, 269-yig‘ma jild, 216-varaq (NASTMD. Fond 1, Inventory 1, File 269, Sheet 216.)
10. Затравкин С., Вишленкова Е., Шерстнева Е. «Коренной перелом»: довоенная реформа советского здравоохранения // Quaestio Rossica. Т. 8. 2020. № 2. С. 652–666. (Zatravkin, S., Vishlenkova, E., Sherstneva, E. "A Radical Turn": The Prewar Reform of Soviet Healthcare. *Quaestio Rossica*, vol. 8, 2020, no. 2, pp. 652–666.)

ЎТМИШГА НАЗАР

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
LOOK TO THE PAST

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000